

«Contra la imposició, defensem l'educació»: crònica de la mobilització educativa a les Illes Balears (2013-2015)

Lluís Parcerisa

Antoni Verger

RESUM

Durant la legislatura 2011-2015, el sector educatiu de les Illes Balears va estar immers en un profund procés de canvi que combinà l'aplicació de mesures severes d'austeritat (reducció de plantilles, precarització de les condicions laborals dels docents, retallades en atenció a la diversitat, beques menjador, etc.) amb un ambiciós pla de reforma en l'àmbit lingüístic (lliure elecció de llengua a l'ensenyament i implantació d'un model trilingüe). Així mateix, el procés de reforma autonòmica va estar travessat per l'inici d'una reforma educativa d'àmbit estatal, la LOMQE. Aquestes reformes varen desencadenar un intens conflicte educatiu i social que va viure el punt àlgid amb la convocatòria de vaga indefinida al sector educatiu, acompanyada d'una mobilització social massiva sense precedents en el context balear. Aquest moviment social emergent va aconseguir introduir les seves demandes al centre del debat polític i a l'agenda de tots els partits de l'oposició. Contribuí també al desgast del govern del Partit Popular balear, que va perdre les últimes eleccions autonòmiques.

RESUMEN

Durante la legislatura 2011-2015, el sector educativo de las Islas Baleares estuvo inmerso en un profundo proceso de cambio que combinó la aplicación de severas medidas de austeridad (reducción de plantillas, precarización de las condiciones laborales de los docentes, recortes en atención a la diversidad, becas comedor, etc.), con un ambicioso plan de reforma en el ámbito lingüístico (libre elección de lengua en la enseñanza e incorporación de un modelo trilingüe). Asimismo, el proceso de reforma autonómica estuvo travesado por el inicio de una reforma educativa a nivel estatal, la LOMCE. Estas reformas desencadenaron un intenso conflicto educativo y social que vivió su punto álgido con la convocatoria de una huelga indefinida en el sector educativo, y que estuvo acompañada por una movilización social masiva sin precedentes en el contexto balear. Este movimiento social emergente consiguió introducir sus demandas en el centro del debate político y en la agenda de todos los partidos de la oposición. Contribuyó también al desgaste del Gobierno del Partido Popular balear, que perdió las últimas elecciones autonómicas.

I. INTRODUCCIÓ

Entre els anys 2013 i 2015, les Illes Balears van viure un dels períodes de mobilització i de conflictivitat social més intensos de la seva història recent. En aquest període, s'articulà un fort moviment social que rebutjà les retallades i la política lingüística del govern del Partit Popular en l'àmbit educatiu. Aquesta mobilització va desencadenar la convocatòria d'una vaga indefinida en el sector educatiu, seguida d'una mobilització social massiva sense precedents. En el marc d'aquest cicle de protesta, emergiren també nous subjectes polítics que generaren importants canvis a nivell procedimental i polític. Aquesta mobilització també va contribuir al desgast del govern del Partit Popular balear, que va perdre el 37,3% dels vots en les eleccions autonòmiques de 2015 respecte a les eleccions anteriors.

El present capítol analitza en profunditat aquest període de mobilització social a les Illes Balears. L'estudi es basa en 20 entrevistes semiestructurades amb actors clau: alts càrrecs de la Conselleria d'Educació i dels principals partits polítics de l'oposició, inspectors d'educació, sindicats docents i

estudiantils, membres de l'associació de directores i directores de secundària de Mallorca, federacions d'associacions de pares i mares d'alumnes, dirigents de lobbys i entitats culturals, professorat de la Universitat de les Illes Balears i membres destacats de moviments socials com la PUDUP, la Plataforma Crida i l'Assemblea de Docents. Prèviament a l'execució del treball de camp es va realitzar una anàlisi documental de comunicats, notes de premsa i notícies publicades en premsa escrita, que va facilitar la identificació dels actors i dels esdeveniments clau.

2. ANTECEDENTS I CONTEXT DEL CONFLICTE EDUCATIU: RETALLADES I POLÍTIKA LINGÜÍSTICA

Les Illes Balears són una de les comunitats autònomes que han patit retallades més severes en educació arran de la crisi econòmica que esclata l'any 2008. Tot i que el govern popular de José Ramón Bauzá (que va guanyar les eleccions autonòmiques de 2011 per una àmplia majoria) va prometre impulsar «la legislatura de les autopistes de l'educació», es va acabar decantant pel compliment dels objectius de dèficit públic definits per Madrid i Brussel·les. La legislatura va començar amb l'anunci d'importants retallades, que reduïen el pressupost en educació per al 2012 en 55 milions d'euros, la qual cosa tingué repercussions directes en les condicions laborals i salarials dels docents, en els recursos disponibles pels centres, en les beques menjador i en programes d'atenció a la diversitat.

El govern de Bauzá es va caracteritzar per trencar amb el perfil predominantment regionalista del Partit Popular balear i es va alinear amb la consigna de caire més espanyolista i centralitzadora del govern de Mariano Rajoy. La política lingüística és un dels àmbits en què la doble ànima del PP balear (regionalista versus centralitzadora) ha cristal·litzat més clarament. És de rebut tenir present que en els anys vuitanta i noranta, el PP balear va aprovar normatives que afavorien — encara que tímidament — la recuperació de la llengua catalana i els seus usos socials (Melià, 2014), incloent una Llei de normalització lingüística (1986), l'anomenat Decret 100 (1990), que regula la normalització de l'ús del català a l'Administració pública, i el Decret de mínims (Decret 92/1997), que regulava tant l'ensenyament com l'ús del català en el sistema educatiu balear. Mitjançant aquesta normativa s'establí que el 50% de l'escolarització s'havia de fer en llengua catalana.

No obstant això, en la legislatura 2003-2007, el govern del PP va impulsar l'anomenat Decret Fiol, que proposava un sistema educatiu trilingüe, introduint l'anglès i soscant la presència del català en l'ensenyament, així com l'Ordre de 13 de setembre de 2004 que regulava la llibertat d'elecció de llengua en l'ensenyament (Melià, 2014). Aquestes dues mesures van xocar amb el rebuig de part de la societat civil balear, especialment de sindicats docents i entitats culturals, i es van derogar en la següent legislatura (2007-2011), amb el govern del Pacte de Progrés (Bibiloni, 2015). Amb tot, aquestes mesures inspirarien el posterior desenvolupament del polèmic Decret de tractament integrat de llengües (Decret 15/2013, de 19 d'abril) que promulgà el govern de Bauzá en la legislatura 2011-2015 (quadre 1).

En gran mesura, la política lingüística de Bauzá s'alinearia amb la política definida des de Madrid pel ministre d'educació José Ignacio Wert, i particularment amb la Llei orgànica per a la millora de la qualitat educativa (LOMCE). Segons algunes veus, Bauzá, arran de la seva projecció política a escala

espanyola, es va aplicar al màxim per ser ben considerat pel govern de Madrid. Per això, no dubtà a «reafirmar-se dins del conservadorisme i al seu torn mostrar la debilitat del catalanisme a les Illes» (entrevista expuni10, 21 d'abril, 2015). Amb tot, el que seria el primer conseller d'Educació del govern Bauzá, Rafel Bosch, formava part del sector regionalista del partit, la qual cosa és un fet rellevant per comprendre l'esdevenir i el desenvolupament del conflicte educatiu.

QUADRE I. PERÍODES POLÍTICS I CANVIS EDUCATIUS

Ideologia del govern	Període	Canvis en l'àmbit educatiu
Govern conservador	1983-1999	Aprovació de diferents mesures orientades a afavorir la recuperació del català en l'esfera pública (Llei de normalització lingüística, Decret 100, Decret de Mínims, etc.).
Coalició d'esquerres	1999-2003	Intent de normalització dels usos socials de la llengua catalana en educació i en l'Administració pública.
Govern conservador	2003-2007	Promulgació del decret de trilingüisme i la lliure elecció de llengua en l'ensenyament.
Coalició d'esquerres	2007-2011	Derogació del Decret Fiol i de l'Ordre de lliure elecció de llengua en l'ensenyament. Comencen a efectuar-se retallades en educació.
Govern conservador	2011-2015	Retallades en educació, ofensiva contra la llengua catalana en l'Administració pública i en educació.
Coalició d'esquerres	2015-actualitat	Derogació de la llei de símbols, suspensió del TIL, es reverteixen retallades en educació, s'augmenten recursos i personal.

Font: elaboració pròpia.

3. PRIMERES REACCIONS I RESPOSTES

Com a resposta a les retallades en educació, el 16 de març de 2012 es crea la Plataforma Crida. Aquesta plataforma neix per iniciativa d'un grup de mares i pares de tres escoles públiques que patien una acumulació de problemàtiques educatives i socials, i on els efectes de les retallades se sentien més acusadament. L'objectiu inicial de Crida era visualitzar la insatisfacció amb les retallades que s'estaven produint en el sector públic i especialment en educació. Els activistes que conformaven la plataforma van percebre la necessitat de dotar-se d'alguna eina de visualització comunitària per socialitzar les seves reivindicacions, sensibilitzar la població i vehicular campanyes i accions futures. Va sorgir així la idea de fer una samarreta verda amb el símbol d'un embut. Aquest símbol va ser utilitzat per primera vegada l'any 1935 a Andratx, on uns joves van fer un carruatge de carnaval amb un embut per denunciar la precària situació per la qual travessava el seu poble. Després del cop militar franquista, tres dels seus integrants van ser assassinats (Plataforma Prou, 2014). D'aquesta manera, amb l'elecció d'aquest símbol es volia explicitar el vincle amb el passat, connectant amb els valors de l'educació de la República. D'altra banda, el símbol de l'embut té un doble significat: «serveix per cridar i també serveix per dir que no volem passar per l'embut» que representen les polítiques d'austeritat (entrevista platcríd13, 22 d'abril, 2015).

A la primera assemblea aplegaren prop de 100 activistes, entre els quals hi havia persones vinculades a diferents organitzacions i moviments de la societat civil (entitats de l'àmbit educatiu, sindicats,

col·lectius antiglobalització, etc.). En l'esfera organitzativa, decideixen basar-se en el mètode assembleari. Pel que fa als repertoris d'acció col·lectiva, en aquesta primera etapa, una de les accions que va tenir més projecció pública van ser els anomenats dimecres de l'embut, en què docents, famílies, alumnat i persones de la societat civil vestien amb la samarreta de l'embut per protestar contra les retallades. No obstant això, aquesta plataforma combinaria repertoris d'acció col·lectiva clàssics (com concentracions i manifestacions) amb repertoris més innovadors i/o disruptius (*flashmobs*, tancades en els centres, etc.) i un ús intensiu de les xarxes socials per difondre les convocatòries i els seus missatges (entrevista platcríd 13, 22 d'abril, 2015).

L'aplicació del decret llei de mesures per reduir el dèficit públic (Decret llei 5/2012, d'1 de juny) va generar una resposta unànime dels quatre sindicats docents (STEI-i, UGT, CCOO i ANPE). Aquests van convocar una assemblea de treballadors unitària, que es convertiria en l'embrió de l'anomenada Assemblea de Docents. La primera assemblea va comptar amb una assistència notable. Per la seva banda, com a resposta al mateix decret llei, els partits polítics de l'oposició abandonarien la ponència parlamentària des de la qual el govern pretenia promoure un pacte educatiu (Guerrero, 2015).

Paral·lelament, en l'àmbit lingüístic, des de l'inici de la legislatura es van impulsar diferents mesures que precaritzaven la situació de la llengua catalana a les Illes Balears. D'una banda, es va eliminar la Direcció General de Política Lingüística i es tancaren diferents televisions i ràdios amb programació en català. D'altra banda, es va anunciar una nova legislació per regular la lliure elecció de llengua en educació i la introducció de canvis legislatius en la llei que regulava la funció pública (Llei 3/2007, de 27 de març), que pretenia que el coneixement de la llengua catalana deixés de ser un requisit per a l'accés a la funció pública. A principis de 2012 sorgeix la plataforma «Enllaçats per la llengua», que té la voluntat de fer front a la persecució de la llengua catalana en diferents àmbits (entrevista lidsindicat07, 22 d'abril, 2015). El seu emblema, un llaç amb l'enseny quadribarrada, es va difondre ràpidament entre la societat civil. Alhora, diferents escoles s'adhereixen a la campanya i llueixen el llaç quadribarrat en la seva façana com a símbol de protesta. Al cap de poc temps, el Círculo Balear denuncia la presència dels llaços als centres educatius i el conseller Bosch afirma que en sol·licitarà la retirada, iniciant-se així l'anomenada «guerra dels flocs». Mentrestant, les escoles reivindiquen que l'ús dels llaços és una activitat de promoció del català, promoguda pels consells escolars i emparada per l'autonomia de centre. No obstant això, el conseller va intentar executar mesures dissuasives a través del cos d'inspectors, la majoria dels quals es van negar a actuar al·legant «la possible vulneració de drets constitucionals i la inexistència d'una normativa específica que impedis penjar un flocc». Aquest conflicte culminaria amb una manifestació celebrada a finals de març de 2013 (Guerrero, 2015, p. 32).

L'ordre governamental d'admissió d'alumnes del curs 2012-2013 permetia l'elecció de llengua en l'etapa infantil i al primer curs de l'educació primària. Però el 87% dels pares i les mares van triar la llengua catalana com a primera opció. Més tard seria el Tribunal Superior de Justícia de Balears (TSJIB) qui, a petició del sindicat de docents STEI-i, anul·laria l'annex de l'ordre d'admissió que permetia l'elecció de llengua.

Al final del curs 2012-2013, el govern havia fracassat en l'empresa de reduir la presència de la llengua catalana en l'ensenyament i en la prohibició dels símbols a favor del català a l'escola, topant

amb la resistència d'amplis sectors de la comunitat educativa (Guerrero, 2015). Tanmateix, el govern preparava una ofensiva encara més gran en aquest terreny.

4. TIL, LOMQE I RETALLADES: AUGE I SEDIMENTACIÓ DE LA PROTESTA SOCIAL

Després del primer any de mandat, a l'estiu de l'any 2012, es van desencadenar una sèrie d'esdeveniments decisius per entendre la dimensió que adquiriria la protesta social. Quant a recursos, el govern conservador continua aplicant importants retallades en educació i elimina prop de 600 places de docents interins. Com a resposta a les severes retallades en educació, durant l'inici del curs 2012-2013 la Plataforma Crida, igual que van fer les mareas verdes d'altres comunitats autònomes, promou una campanya per a la no-aprovació de la PGA (Programació General Anual) en el marc dels consells escolars. Per motivar la participació van recórrer a un marc discursiu que al·ludia a les possibilitats de canvi —«Si volem, podem dir prou»—, similar al que havien articulat anteriorment organitzacions movimentistes com la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (Parcerisa, 2014). La campanya comptaria amb el suport d'una comissió jurídica que els va assessorar sobre la viabilitat legal de generalitzar una acció d'aquest tipus. No obstant això, les direccions d'alguns centres educatius es van mostrar temoroses que aquestes accions poguessin derivar en represàlies per part de la Conselleria i generar situacions de caos a les escoles (entrevista platcríd 13, 22 d'abril, 2015).

A finals de novembre de 2012, la Plataforma Crida organitza accions innovadores en els centres educatius amb el mateix objectiu, les anomenades «tancades», que van tenir un seguiment elevat:

El nostre objectiu era fer tancades i quedar-nos a dormir. Nosaltres ens vam quedar al centre. [...] Al final alguns centres es van quedar, alguns centres no, però el nostre *hashtag* va arrasar [...] Vaja, que vam descol·locar el govern pel que fa a: «cony, una cosa és que els mestres facin una cosa i l'altra és la comunitat educativa, que les famílies [...] que estiguéssim amb els mestres en els centres». És clar, això va ser brutal, vam fer un mapa de tancades i gairebé tots els centres de Mallorca eren al mapa perquè alguns havien fet i llegit un manifest, els altres... tot va ser activitat, els altres feien sopars als centres, altres concerts. (entrevista platcríd 13, 22 d'abril, 2015)

Per la seva banda, a mitjans de desembre els sindicats docents (STEI-i, FETE-UGT i FE-CCOO) van secundar la protesta en contra de l'avantprojecte de la LOMQE, convocada per la Plataforma en defensa de l'escola pública d'àmbit estatal. Aquesta protesta es va emmarcar dins de la campanya anomenada «Enllaça i abraça el teu centre» i va ser àmpliament secundada (Ste-i, 13/12/2012). El secretari autonòmic d'educació, Guillem Estarellas, va respondre a aquestes mobilitzacions i a les tancades de la Plataforma Crida enviant circulars a les escoles per intimidar els docents i els equips directius i exercint pressió sobre i a través dels inspectors (Guerrero, 2015).

Per soscar el potencial simbòlic de les protestes a favor de la llengua catalana i en contra de les retallades, el govern desenvolupà dos projectes de llei els quals, però, no farien més que afegir llenya al foc. Es tracta, d'una banda, de la llei de símbols, amb la qual es preveia aplicar sancions econòmiques als centres que exhibissin símbols de caràcter no oficial (Ara Balears, 2013.07.26) i, de l'altra, del projecte de llei de convivència, que pretenia regular el règim de deures i drets de

funcionaris i comportava «sancions al professorat per conductes tipificades molt interpretables, com expressar idees polítiques» (entrevista lidsindicat21, 24 d'abril, 2015), portar samarretes verdes o manifestar-se obertament en contra de les retallades (entrevista lidsindicat20, 24 d'abril, 2015). Les dues mesures van xocar amb el rebuig de la mateixa comunitat educativa, rebuig al qual fins i tot se sumarien actors a priori poc contestataris. Per exemple, en relació amb la llei de símbols, van ser els mateixos inspectors els que van respondre al govern que «no hi ha cap norma legal que impedeixi que els centres puguin penjar els llaços, ja que els llaços són un símbol més cultural que polític i, per tant, no hi ha motiu per treure'ls» (entrevista asinsp15, 22 d'abril, 2015).

No obstant això, l'eix central del debat educatiu se centraria en la promulgació del Decret de tractament integrat de llengües (TIL). Mitjançant aquest decret, que s'inspirava en un Pla Pilot d'Educació Plurilingüe que s'havia aplicat en el curs 2012-2013, però que mai va ser avaluat, es pretenia «dedicar un terç del currículum a cada llengua [català, castellà i anglès]» (entrevista asdir18, 23 d'abril, 2015).

El conseller Rafel Bosch, que com dèiem formava part de l'ala regionalista del PP, era partidari de fer una implantació gradual del model plurilingüe, i fer-ho després d'avaluar-ne la fase d'experimentació (entrevista exmined22, 21 d'abril, 2014). Però les pressions del sector conservador-centralista del PP i del Círculo Balear van fer efecte i van aconseguir agilitzar el procés de promulgació. El principal argument d'aquests últims era que si s'implantava de forma gradual «[...] s'arribaria al final de la legislatura i no es podrien veure les bondats del Decret» (entrevista exmined22, 21 d'abril, 2014). El conseller Bosch va arribar a un compromís amb el sector més dràstic del seu partit i va aconseguir introduir l'article 20 al TIL que donava flexibilitat i autonomia als centres per adaptar els seus projectes lingüístics als objectius del decret. En paraules d'un alt càrrec de la Conselleria, l'article 20 representava garantir la «pau lingüística», que havia imperat des de l'aprovació de la Llei de normalització lingüística de 1986 i que s'havia reafirmat amb el Decret de Mínims de 1997 (entrevista exmined22, 21 d'abril, 2014).

La creació del TIL coincideix amb un moment de grans dificultats per al sector educatiu, que havia patit una retallada de 1.263 docents respecte a la legislatura anterior; una creixent precarització de les condicions laborals i uns pressupostos per al 2013 que seguien reduint-se. Tot i això, el 12 de febrer es presenta el segon esborrany del decret, que és rebut pels docents amb certa estupefacció i indignació. El projecte TIL suposaria la creació de quotes lingüístiques (40% català, 40% castellà i 20% anglès, aproximadament), amb les quals es repartirien les hores lectives. La previsió era començar a aplicar el decret durant el curs 2013-2014 en educació infantil, en tres cursos diferents d'educació primària (1r, 3r i 5è) i en el primer curs d'educació secundària. No obstant això, docents, experts i la mateixa Universitat de les Illes Balears qüestionen el contingut del decret des de la perspectiva de la qualitat educativa (Guerrero, 2015). Des de la mateixa Conselleria es feien ressò d'algunes de les implicacions d'implementar l'anomenat decret en un context d'escassetat econòmica:

Per a l'ensenyament en anglès, el normal era que necessitéssim tenir més recursos. El 2011, 2012 i 2013 van ser anys de molt ajust econòmic. Renovàrem menys interins, teníem menys professorat, llavors amb una situació de bonança econòmica segurament hi hauria hagut més suport educatiu, més professors d'anglès. Per què s'espera a 2013 per treure això? [...]

Amb els ajustos que s'han fet en tots els centres no podem fer miracles. [...] Després hi havia la polèmica política: hi ha més professors d'anglès però retalleu en atenció a la diversitat, reforços, suports... (entrevista exmined22, 21 d'abril, 2015)

A partir de febrer de l'any 2013 van augmentar substancialment les crítiques cap al decret TIL. Diferents actors es van sumar a les crítiques, entre els quals trobem partits, sindicats docents, experts en educació, pedagogia i filologia, entitats de mares i pares, directors d'escoles, etc. Tanmateix, finalment el TIL (Decret 15/2013, de 19 d'abril) entraria en vigor a finals del mes d'abril (Guerrero, 2015).

5. EL NAIXEMENT DE L'ASSEMBLEA DE DOCENTS

El mes de març de 2013 va ser testimoni de diferents protestes. D'una banda, la plataforma «Enllaçats per la Llengua», recolzada per 400 entitats, convoca concentracions en tots els territoris de parla catalana per defensar la llengua catalana (Stein, 2013/03/09). Posteriorment, els dies 13 i 20 de març hi ha vagues convocades pels sindicats, però amb un seguiment inferior a l'esperat, sobretot la del dia 20 (Guerrero, 2015). La convocatòria d'aquestes jornades de vaga suscità certes tensions perquè es considerà que no s'havia consultat prou als centres a l'hora d'organitzar la vaga. Arran de les crítiques rebudes, els sindicats es van comprometre a convocar mensualment una assemblea unitària de treballadors, o més freqüentment si les circumstàncies així ho requerien (entrevista acasdoc01, 23 d'abril, 2015). A finals de març, a l'IES Marratxí se celebra una assemblea massiva que compta amb la participació de prop de 50 portaveus de diferents escoles, que representaria el naixement de l'Assemblea de Docents (Guerrero, 2015). Entre els assistents hi havia docents vinculats a sindicats, partits, moviments de renovació pedagògica, però també un grup important de docents sense experiència militant prèvia que trobaren en l'assemblea un espai on expressar el seu malestar (entrevista acasdoc01, 23 d'abril, 2015).

A poc a poc es van sedimentar nous discursos, imaginaris i pràctiques de protesta social entre la comunitat educativa. En el marc de l'espai que representa l'Assemblea de Docents es van generar debats sobre «velles» i «noves» formes d'organització. Alguns activistes entenien que els sindicats es caracteritzaven per tenir unes formes d'organització excessivament jeràrquiques, que no aconseguien que els docents se sentissin representats. Els activistes de base defensaven formes d'organització més horitzontals, que aconseguissin que els docents participessin efectivament en la presa de decisions. Com a resposta, els sindicats van oferir la moderació i la dinamització de l'assemblea -inclosa l'elaboració de l'ordre del dia i l'acta- a les bases, facilitant que persones sense afiliació o sense càrrecs sindicals se n'ocupessin (entrevista acasdoc01, 23 d'abril, 2015). Mentrestant, els sindicats gestionaven el correu electrònic i el bloc. L'assemblea va adoptar així un funcionament més unitari (entrevista acasdoc01, 23 d'abril, 2015).

S'acosta el final de curs, el nivell de conflictivitat és elevat, però cap actor aconsegueix canalitzar i mobilitzar tot el malestar social. D'altra banda, el Círculo Balear segueix pressionant el govern, a través dels mitjans de comunicació, perquè facin cessar el conseller Bosch, al qual assenyalen com a responsable d'haver volgut ajornar el TIL, de no permetre la lliure elecció de llengua

en els diferents cicles i del fet que els llibres no s'editin en varietats dialectals (Guerrero, 2015). En paraules d'un dirigent del Círculo, el conseller Bosch «era molt reticent a aplicar aquest decret de trilingüisme» (entrevista lidlob08, 20 d'abril, 2015). Critiquen, a més, la seva tolerància amb els llaços quadribarrats que pengen a les escoles. En un moment donat, però, el Círculo Balear aconsegueix que el govern anunciï una subvenció de 75.000 euros dirigida a editorials, amb l'objectiu d'adaptar els llibres de text a les varietats dialectals de les Illes Balears. No obstant això, cap editorial concursarà en aquesta convocatòria.

Finalment, el 2 de maig, poc després d'haver signat el decret TIL, es produeix la destitució del conseller Rafel Bosch. Un dels factors que desencadenen la seva destitució és la introducció de l'article 20 al decret TIL. Membres del Círculo Balear, però també del govern, entre ells el president Bauzá, perceben l'esmentat article com un «colador» amb el qual evitar l'aplicació integral del TIL (entrevista platfap14, 22 d'abril, a 2015; entrevista asinsp15, 22 d'abril, 2015). Segons un alt càrrec de la Conselleria:

El 19 d'abril vam aprovar el decret i hi havia tensió política. Algú pròxim al president i en els grups de dins del govern, més llunyans als plantejaments del conseller d'Educació, veuen que l'article 20 dona massa marge als centres per seguir amb el predomini del català, tot i que introdueix català, castellà i anglès, el sistema cruix. I prova d'això és que treuen el conseller i posteriorment eliminen l'article 20. Senyal que era la causa [de la destitució]. (entrevista exmined22, 21 d'abril, 2014)

6. GOVERNAR L'EDUCACIÓ AMB MÀ DE FERRO: BUFEN VENTS DE VAGA INDEFINIDA

Amb el canvi a la Conselleria d'Educació s'obre un nou període polític, marcat per una creixent escalada de la tensió entre el govern i el sector educatiu. La nova consellera, Joana Maria Camps, a diferència de Bosch, que comptava amb una dilatada trajectòria en educació, prové del càrrec de directora general de Treball i compta amb experiència en el sector immobiliari. Com alguns entrevistats assenyalen, Joana Maria Camps era una consellera triada exclusivament per garantir l'aplicació del decret TIL (entrevista asinsp16, 22 d'abril, 2015).

Al cap de poc temps la tensió es traslladaria als consells escolars. La majoria dels centres decideixen acollir-se a l'article 20 per no aplicar el TIL de manera íntegra (Guerrero, 2015). Tot i això, a mitjans de maig el secretari autonòmic d'Educació, Guillem Estarellas, va dictar unes instruccions que instaven els directors a repartir les hores lectives de manera equilibrada entre les dues llengües oficials (entrevista asdir18, 23 d'abril, 2015) i a elaborar un projecte lingüístic de centre en cas que el consell escolar no n'hagués produït un (Guerrero, 2015). Des de l'associació de directors es va considerar que amb la primera instrucció s'estava «dictant una norma que intenta modificar una altra norma de rang superior, que és un decret» (entrevista asdir18, 23 d'abril, 2015). Per altra banda, la segona instrucció vulnerava la LOE (Llei orgànica d'educació), la qual estableix que els responsables de l'aprovació dels projectes lingüístics són els consells escolars. Arran d'això, Adesma i el sindicat STEI-i decideixen interposar un «recurs d'alçada contra les instruccions del secretari Estarellas» (Guerrero, 2015, p. 54). Al seu torn, a mitjans de juny els sindicats docents STEI-i,

CCOO i UGT també presentarien recursos contenciosos amb l'objectiu de paraitzar i/o ajornar l'aplicació del decret (Guerrero, 2015).

Al final del curs escolar, l'Assemblea de Docents promou que els activistes organitzin assemblees en els centres escolars, algunes de les quals es van assentar sobre dinàmiques establertes prèviament amb la Plataforma Crida. Així mateix, havia començat a circular la idea de la vaga indefinida (entrevista acadoc03, 24 d'abril de 2015), que s'acordaria a l'Assemblea de Docents celebrada el dia 4 juny (Guerrero, 2015), tot i no comptar encara amb el suport dels sindicats (entrevista lidsindicat20, 24 d'abril, 2015). La proposta de vaga indefinida és fruit de l'acumulació de malestar i frustració entre els docents. D'una banda, hi havia molt malestar amb les severes retallades, l'empitjorament de les condicions laborals, les polítiques lingüístiques i la repressió del govern. D'altra banda, s'havia generat una certa frustració després de dos anys de mobilització social (amb manifestacions, concentracions, vagues d'un dia, etc.) que no havien aconseguit moure el govern de la seva posició. En aquest context, es percebia que les accions col·lectives dutes a terme fins el moment eren poc eficaces i que havia arribat el moment de fer alguna cosa més contundent. A molta gent li sortia de dins dir: «no, no! El que hem de fer és una aturada indefinida. Ja veurem quant temps aguantem, però hem d'anar a una aturada grossa!» (entrevista acadoc01, 23 d'abril, 2015).

En el marc d'aquestes deliberacions, els activistes de l'Assemblea van començar a realitzar tasques d'investigació i a informar-se d'experiències d'altres vagues indefinides que els poguessin servir de referent. Es van formular preguntes, com ara: «Què feia el moviment obrer en els anys setanta i vuitanta? I els mestres? Com s'organitzaven? Com eren les seves vagues?» (entrevista acadoc01, 23 d'abril, 2015). Entre les experiències que els van servir d'inspiració destaquen les del port de Barcelona durant la dècada dels setanta, les vagues dels professors interins de 1977, les vagues de professors de 1980 i, especialment, la vaga docent de 1988. Per altra banda, també van parlar amb líders sindicals veterans que havien participat en algunes d'aquestes experiències de lluita col·lectiva. En els seus relats van identificar dos elements que havien estat claus en mobilitzacions anteriors: el contacte i la proximitat amb la gent de base (entrevista acadoc01, 23 d'abril, 2015).

En aquell moment, els líders sindicals no es mostraven favorables a la proposta de vaga. Alguns sindicalistes de l'STEI-i assenyalaven que el més convenient era convocar una vaga per dies sostinguda en el temps, ja que això els permetria administrar la resposta i al mateix temps evitaria que s'esgotessin les forces i que la mobilització es desinflés (entrevista lidsindicat04, 20 d'abril 2015; entrevista lidsindicat05, 20 d'abril, 2015). La tesi sostinguda era que amb una vaga indefinida la gent es cansaria i no es podria donar sortida al conflicte (entrevista lidsindicat05, 20 d'abril, 2015). Des d'altres sindicats, com CCOO, també es veia amb preocupació el desgast que podria suposar una acció tan contundent (entrevista lidsindicat19, 23 d'abril 2015). Per la seva banda, UGT havia fet consultes internes a través del correu electrònic i percebia que molta gent no volia fer vaga indefinida (entrevista lidsindicat20, 24 d'abril, 2015). En general, els sindicats creien que per dur a terme una vaga es necessitava fer més pedagogia entre la comunitat educativa, perquè la gent entengués i fos conscient del que implicava realment convocar-la. Anar a la vaga indefinida no podia ser fruit d'una decisió espontània ni precipitada (entrevista lidsindicat05, 20 d'abril, 2015). A més, els sindicats consideraven que no podien prendre una decisió d'aquesta envergadura durant els mesos de juliol i agost, quan no hi ha docents en els centres. Per totes aquestes raons, inicialment

no van donar suport a la vaga indefinida i van ajornar prendre la decisió en una assemblea d'afiliats a principis de setembre.

Els sindicats, tot i la seva llarga experiència en la gestió de processos de negociació i conflicte polític, no van tenir prou en compte el potencial simbòlic i emocional de la mobilització social del moment:

L'abecé del sindicalisme diu que una vaga indefinida no és l'eina... o és l'última eina que tu pots utilitzar com a docent. Aleshores, el que volíem era no gastar els cartutxos i portar una estratègia molt sindical, molt purista sindicalment; però no estàvem donant resposta a la demanda «de cor», no? Hi havia gent que deia: deixeu-vos de tonteries, jo vull una vaga indefinida! (entrevista lidsindicat19, 23 de abril, 2015)

Els activistes sostenien que, en comptes d'esperar a tenir garanties suficients per poder afrontar la vaga, havien de treballar per crear les circumstàncies que possibilitessin que aquesta fos secundada. Per tal d'avaluar les garanties reals d'èxit de la vaga, els activistes de l'Assemblea van començar a realitzar enquestes en els centres educatius, mitjançant la xarxa de contactes que havien teixit. Al mes de juny, les enquestes mostraven que el 30% del professorat estava disposat a fer vaga indefinida, la qual cosa es considerava un pronòstic més que positiu. Per a l'Assemblea, la convocatòria de la vaga hauria de tenir efectes performatius i exercir de marc motivacional per a l'acció.

La nostra postura va ser: «hem de dir que anem a la vaga indefinida i després treballar per ella». (entrevista acasdoc01, 23 d'abril, 2015)

Un cop presa la decisió d'anar a la vaga indefinida, calia resoldre alguns aspectes legals. Entre d'altres esculls, de cara a constituir el comitè de vaga era necessari aconseguir 4.000 signatures de docents en actiu, xifra que representava el 40% dels docents del sector públic (Guerrero, 2015). En l'àmbit legal, l'Assemblea de Docents va rebre suport de sindicats de l'esquerra independentista i de sindicats anarquistes, com la Coordinadora Obrera Sindical (COS) i la Confederació Nacional del Treball (CNT) (entrevista acasdoc01, 23 d'abril de 2015).

Un altre element clau va ser la creació d'una caixa de resistència, que va ser concebuda com un «component econòmic i de solidaritat» clau per fer viable la vaga indefinida (entrevista acasdoc03, 24 d'abril, 2015). L'Obra Cultural Balear va tenir un paper important en la creació de la caixa de resistència, ja que va cedir la seva infraestructura economicolegal als docents (entrevista replatcult09, 25 d'abril, 2015). Inicialment la caixa de resistència tenia un objectiu triple: sufragar les despeses de propaganda per a la mobilització social, sufragar les multes i generar un moviment de solidaritat. Finalment, gràcies a l'èxit de la iniciativa, també van poder sufragar part de les pèrdues econòmiques dels docents en vaga (entrevista acasdoc01, 23 d'abril, 2015).

Un cop presa la decisió d'anar a la vaga indefinida, l'Assemblea de Docents va acordar celebrar un acte multitudinari el dia 26 de juny al Teatre de Manacor, el qual va tenir un gran impacte mediàtic. L'acte de Manacor va aconseguir reunir prop de 300 persones, tot i no comptar amb el suport dels sindicats majoritaris. Després de la celebració de l'acte, l'Assemblea havia doblat els actes programats i els activistes van sol·licitar als sindicats que els cedissin la gestió del bloc i del correu

electrònic. En l'àmbit micropolític, la gestió d'aquest últim recurs resultà de gran importància, ja que va permetre establir una comunicació àgil i personalitzada amb els docents i va ampliar la capacitat de convocatòria de l'Assemblea (entrevista acasdoc01, 23 d'abril, 2015).

A mitjans de juliol les direccions comencen a rebre els informes negatius dels projectes lingüístics, juntament amb un informe elaborat per la inspecció d'Educació i unes instruccions dictades pel secretari autonòmic d'Educació, que concedeix cinc dies als centres per modificar els projectes lingüístics (entrevista asdir18, 23 d'abril, 2015; Guerrero, 2015). Les direccions convoquen els consells escolars i els claustres durant el mes de juliol, els quals rebutgen la proposta de modificació i així ho fan saber al govern (entrevista asdir18, 23 d'abril, 2015). La majoria de centres educatius (59%) i instituts (91%) es trobaven en aquesta situació (Guerrero, 2015). D'altra banda, alguns centres van decidir ni tan sols elaborar el projecte lingüístic com a forma de desobediència (entrevista platcrd13, 22 d'abril, 2015; Guerrero, 2015).

Durant aquest període les direccions estan sotmeses a una gran pressió, fins al punt que algunes decideixen dimitir (Guerrero, 2015). D'altra banda, a finals de mes s'obre un expedient disciplinari contra tres directors de l'illa de Menorca, amb unes sancions cautelars molt dures (entrevista asdir18, 23 d'abril, 2015). Segons Guerrero (2015), el motiu dels expedients va ser que, en comunicar a la Conselleria que els consells escolars es negaven a modificar i aprovar els projectes lingüístics, afegiren que les instruccions del secretari autonòmic traspassaven el que establia el mateix decret. Els expedients als directors augmenten el malestar entre la comunitat educativa i l'acceptació social de la vaga indefinida.

L'1 d'agost l'Assemblea de Docents demana formalment una reunió amb el Govern, i particularment amb la Conselleria, per a poder abordar les negociacions sobre la seva taula de reivindicacions, que inclou nou punts, als quals posteriorment s'incorporarà un desè punt que defensa la retirada dels expedients sancionadors, inclosos els dels directors expedientats de Maó (Guerrero, 2015; entrevista acasdoc03, 24 d'abril, 2015; veure quadre 2).

QUADRE 2. REIVINDICACIONS DE L'ASSEMBLEA

1.	Suspensió de tots els expedients sancionadors que s'inicien amb clara intenció repressiva prèviament a la vaga i durant la vaga.
2.	Retirada del decret TIL.
3.	Retirada del projecte de decret de convivència i de la llei de símbols.
4.	Beques de transports i menjador efectives i convocades en el temps i la forma adequats. Dotació suficient i eficient perquè es pugui dur a terme un bon pla de reutilització de llibres.
5.	Recuperació de les plantilles, del professorat d'Atenció a la Diversitat i de les ràtios anteriors a les retallades.
6.	Substitucions immediates a les baixes.
7.	Baixes 100% remunerades.
8.	Contractació dels interins durant els mesos de juliol i agost.
9.	Recuperació dels complements perduts i reconeixement dels sexennis des de l'1 de juny de 2012 i compliment de l'acord salarial de 2008 per a l'escola concertada.
10.	Petició a la Conselleria d'Educació perquè insti el govern central a retirar la LOMQE.

Font: Assemblea de Docents (2016).

La definició de la taula de reivindicacions dels docents no és una qüestió intranscendent, ja que va suscitar un important debat intern. Alguns activistes van defensar delimitar les reivindicacions i centrar-se en pocs punts (de naturalesa social o lingüística) que fossin realistes. No obstant això, la majoria dels docents va optar per construir una taula àmplia i inclusiva, que discursivament els permetés canalitzar tot el malestar social latent no només entre la comunitat educativa sinó també entre un sector important de la societat balear (entrevista acasdoc02, 23 d'abril, 2015).

Segons alguns entrevistats, des de l'inici de la crisi econòmica els sectors populars estaven vivint un atac permanent arran de les polítiques d'austeritat. Tot i les múltiples expressions de malestar i de l'existència d'un gran nombre de protestes sectorials, cap moviment social havia sabut aglutinar les diferents lluites sectorials en contra de la política del govern. Amb l'elaboració d'un conjunt de reivindicacions àmplies, l'Assemblea de Docents tindria la possibilitat de convertir-se en una mena de catalitzador de diferents expressions de descontentament social i de defensa dels serveis públics en general, més enllà de l'educació (entrevista expuni10, 21 d'abril, 2015).

Entre finals d'agost i principis de setembre es tornen a celebrar actes i assemblees multitudinàries (Guerrero, 2015). Durant l'estiu els activistes de l'Assemblea de Docents havien continuat teixint xarxes, ampliant la base social i els seus contactes en diferents centres educatius de les Illes Balears. Això va ser clau per aconseguir recollir totes les signatures necessàries i reafirmar el suport a la vaga indefinida. Les assemblees simultànies que se celebren a Menorca i Eivissa també decideixen apostar per la vaga indefinida (Guerrero, 2015). Paral·lelament, els sindicats exploren vies de negociació amb la Conselleria amb l'objectiu de trobar solucions al conflicte. Malgrat això, la reunió del 2 de setembre acaba sense acord i els afiliats del sindicat STEI-i decideixen anar a la vaga indefinida (Guerrero, 2015).

La gota que fa vessar el got: el decretazo com a catalitzador de la protesta social

El mes de setembre començava amb una activitat política frenètica. Durant els primers dies de setembre es registren simultàniament dues convocatòries de vaga indefinida. El dia 3 de setembre els sindicats STEI-i i CCOO registren la primera convocatòria, que preveu iniciar-se el 13 de setembre. Malgrat compartir les reivindicacions, els altres sindicats del sector, UGT i ANPE, no es van sumar a la convocatòria de vaga indefinida (*Diario de Mallorca*, 2013/09/04). Dos dies més tard, l'Assemblea de Docents formalitzaria la seva convocatòria de vaga indefinida a partir del 16 de setembre (*Es Diari*, 2013/09/05). Finalment, arran d'una denúncia de l'Institut de Política Familiar de les Illes Balears, que qüestiona la legalitat dels terminis de convocatòria de la vaga, els sindicats decideixen ajornar tres dies el seu començament (*Última Hora*, 2013/09/05). A més, els sindicats van prendre la decisió estratègica d'ampliar la convocatòria d'aturada indefinida al sector privat-concertat, per augmentar la pressió sobre el govern (entrevista lidsindicat07, 22 d'abril, 2015). Alhora, es realitza una reunió de directors d'instituts de secundària per debatre la possibilitat d'una renúncia massiva, encara que finalment descarten aquesta opció i, en el seu lloc, decideixen pressionar el govern sol·licitant la dimissió de la consellera (Guerrero, 2015).

L'acció dels sindicats en el front jurídicolegal va ser clau en la lluita contra les normatives promulgades pel govern i va resultar especialment eficaç en el cas del TIL. Els recursos contenciosos presentats

pels sindicats van tenir efecte i el TSJIB va decidir executar la suspensió cautelar del decret TIL, a causa dels errors formals trobats en el procés d'aprovació de les instruccions d'aplicació d'aquest. Així mateix, també va suspendre les instruccions elaborades per Estarellas. No obstant això, en lloc d'acovardir-se, al cap de poques hores el govern balear va respondre amb l'aprovació d'un nou decret llei que obligava els centres a aplicar el decret TIL, evitant el compliment de la suspensió cautelar ordenada pel TSJIB (Guerrero, 2015). Segons diversos entrevistats, l'aprovació d'aquest últim decret llei va actuar com un detonant encara més gran del malestar social acumulat des de l'inici de la legislatura, i va desencadenar una onada de solidaritat i suport social als docents (entrevista asdir18, 23 d'abril, 2015; entrevista lidsindicat07, 22 d'abril, 2015). També va sumar un bon nombre de docents que encara estaven indecisos davant l'aturada indefinida.

Quatre dies abans de la vaga, el dia 12 de setembre, s'esgoten totes les opcions per evitar la vaga docent i el diàleg social dut a terme a la Mesa Sectorial d'Educació es trenca definitivament. Poc després, les associacions de pares i mares d'alumnes manifesten el seu suport a la lluita dels docents. Comença el curs i es respira un ambient de vaga indefinida. Durant tres setmanes (del 16 de setembre al 7 d'octubre) les escoles paralitzen completament la seva activitat acadèmica i, al seu torn, experimenten una activitat política molt intensa, organitzant accions reivindicatives i realitzant assemblees diàriament. Al llarg d'aquestes setmanes se succeeixen diferents concentracions que reuneixen diversos milers de persones (Guerrero, 2015). La vaga va començar amb un 90% de seguiment a la primera jornada i va ser àmpliament secundada fins al final (entrevista lidsindicat07, 22 d'abril, 2015).

Per tal d'evitar que sorgís el problema del *free-rider*, que és molt comú en processos d'acció col·lectiva, els activistes van buscar estratègies per aconseguir l'adhesió d'aquells docents que es mostraven més dubitatius o menys motivats per participar en les accions plantejades.

[Vàrem intentar] aconseguir l'adhesió del màxim nombre de gent, creant estratègies també als centres perquè potser aquells menys motivats, o que tu veies que ho feien per compromís, tinguessin la possibilitat de fer-ho sense haver de passar a l'altra banda, saps? Jugar amb els serveis mínims per a col·locar gent en un servei mínim, és a dir, intentar incloure de: «*val*, no passa res si no pots fer vaga tots els dies, però, a veure, quants dies en podries fer?» I els col·loquem. Saps? Intentar ser molt conciliadors en aquest sentit, perquè, clar, en el moment que ets una esquiol, has d'estar a l'altre costat i, clar, després... saps? (entrevista acasdoc02, 23 d'abril, 2015)

El suport de personalitats públiques i artistes de renom a la caixa de resistència va ser notable. Al voltant d'aquesta iniciativa es va generar un moviment de solidaritat "imparable" (entrevista asinsp15, 22 d'abril, 2015) que va traspasar les fronteres administratives autonòmiques, expandint-se ràpidament per la resta de territoris dels Països Catalans i de l'Estat espanyol (entrevista replatcult09, 25 d'abril, 2015).

Al final va resultar que el tema de la caixa [de resistència] va ser molt potent i es van arribar a aconseguir 700.000 € que encara s'estan utilitzant per qüestions legals i mobilitzacions. [...] Al principi va costar que la gent veies que era una cosa útil. Primer, 12.000 € i 40.000 € i

200.000 € i pam i pam. I tot això de la subhasta de les obres d'art que dius: que Barceló ens regala 4 obres, que na Maria del Mar Bonet tal, que el nét de Miró ens dona un quadre. Dius, ostres, això ens superava. [...] La sort és que hi ha hagut gent per a tot. (entrevista acadoc03, 24 d'abril, 2015)

En general, les aliances que es van teixir a diferents nivells van ser particularment importants per poder mantenir la vaga. El fet de rebre suport tant dels estudiants com de les associacions de mares i pares d'alumnes va ser clau. En política educativa és habitual que els interessos de les famílies i els docents no coincideixin davant de situacions de vaga. No obstant això, en el cas del conflicte educatiu a les Illes Balears, la manca de diàleg i les polítiques impositives desenvolupades pel govern van contribuir a que les famílies organitzessin una campanya de solidaritat amb els mestres, sota el nom d'«Aules Buides». Amb aquesta campanya es promovia no portar l'alumnat a l'escola per donar suport als mestres i perquè aquests poguessin mantenir la vaga indefinida (Guerrero, 2015; entrevista platfap14, 22 d'abril, 2015). A més, la protesta dels docents va aconseguir múltiples adhesions d'entitats de la societat civil: «col·legis professionals, associacions professionals, associacions culturals, departaments universitaris, associacions d'inspectors educatius, agricultors, escriptors i artistes» (Guerrero, 2015, p. 62).

Durant la vaga indefinida el Círculo Balear va ser una entitat molt activa tant en l'àmbit jurídic com comunicatiu, realitzant múltiples denúncies contra els centres educatius adscrits a la vaga. Així mateix, sorgeixen iniciatives contràries al moviment docent, com la plataforma «No vaig de vaga», promogudes per grups afins a les tesis del govern i dels seus aliats, com el mateix Círculo Balear o l'Institut de Política Familiar. No obstant això, la seva capacitat de mobilització és reduïda, tal com ho demostren les concentracions de suport al TIL, que només aglutinaven mig centenar de persones.

Internament el govern també experimenta tensions, sobretot amb els alcaldes del PP de les àrees rurals, que pertanyen al sector regionalista-conservador. En molts ajuntaments s'aproven mocions simbòliques que mostren el rebuig a la reforma educativa iniciada pel govern, i en molts casos aquestes són aprovades amb el suport i/o l'abstenció dels alcaldes i regidors del partit conservador. A més, alguns d'ells, a través dels mitjans de comunicació, emeten declaracions per pressionar el govern i forçar-lo a negociar, per trobar una solució dialogada amb les altres parts en conflicte. Tot i que inicialment la Conselleria d'Educació es mostra reticent a entaular negociacions amb els comitès de vaga, més enllà de les que es puguin establir en el marc de la Mesa Sectorial, el govern decideix negociar amb els comitès de vaga quatre dies abans de la manifestació que s'havia convocat per al 29 de setembre. Tanmateix, la proposta del govern no satisfà els comitès de vaga (Guerrero, 2015).

El clímax de la protesta arriba amb la multitudinària manifestació del 29-S que, sota el lema «Contra la imposició, defensem l'educació», va aplegar al voltant de 100.000 persones. Sense cap dubte, aquesta va ser una de les mobilitzacions més massives que han viscut les Illes Balears en les últimes dècades. Uns dies més tard, el 6 d'octubre, es reuneixen els docents en les diferents illes i decideixen aturar la vaga sense desconvocar-la. El mateix dia, les associacions de pares i mares d'alumnes i els docents adverteixen al govern que mantindran les protestes en contra seva.

7. ETAPA FINAL: ESCENIFICACIÓ DE LA PACIFICACIÓ DEL CONFLICTE I CANVI DE GOVERN

En el període posterior a l'aturada indefinida, els sindicats STEI-i i ADIDE segueixen apostant amb èxit per desenvolupar la lluita en el camp jurídic. Alhora, l'Assemblea de Docents promou la no aprovació de les PGA, com havia fet la Plataforma Crida en els cursos anteriors. Aquestes accions van tenir força seguiment (en el cas de l'escola pública, prop del 70% dels centres educatius no van aprovar la PGA). Entre octubre i novembre es realitzen dues convocatòries de vaga per part dels sindicats i l'Assemblea de Docents, que s'uneixen a les accions desenvolupades a nivell estatal en contra de la LOMQE. També se succeeixen múltiples concentracions per protestar contra la implantació de la LOMQE i contra el TIL. D'altra banda, a finals de novembre la Plataforma Crida promou novament tancades en els centres (Guerrero, 2015).

En l'etapa final de la legislatura el govern buscarà mostrar un tarannà més dialogant, dissenyant una estratègia dirigida a trencar la unitat d'acció de l'oposició, negociant acords parcials d'acord amb els interessos particulars dels diferents agents. En algunes de les negociacions s'intenta excloure els comitès de vaga, encara que no fructifiquen en un acord. Altres negociacions, com les que es duen a terme amb la patronal dels centres concertats, tenen més èxit (Guerrero, 2015). No obstant això, les relacions entre govern i oposició seguiran sent tenses fins al final de la legislatura.

En l'inici del curs 2014-2015, el govern fa cessar la consellera Joana Maria Camps a causa de l'anul·lació del decret TIL per part del TSJIB. En aquest sentit, la lluita jurídicolegal duta a terme pels sindicats docents (al costat d'altres actors) va tenir un impacte substantiu. El dictamen del tribunal és contundent i fa impossible l'aplicació del decret. Qui prendrà el relleu al capdavant de la Conselleria serà Núria Riera que fins al moment era la titular d'Administracions Públiques i exercia com a portaveu del govern (*La Vanguardia*, 2014/09/26). Amb ella, el partit conservador intentarà recuperar el diàleg amb la comunitat educativa. Però ja era massa tard.

La culminació del conflicte es produeix en les eleccions autonòmiques del 24 de maig de 2015. En aquesta contesa electoral, el govern conservador perd el govern i quinze diputats respecte als anteriors comicis, els quals va guanyar per majoria absoluta. Per contra, hi ha una irrupció de les forces d'esquerra com MÉS i PODEM, que conformaran una coalició governamental liderada pel PSIB (*El Mundo*, 2015/05/25). Amb el canvi de govern van arribar canvis substantius en les polítiques públiques en la línia de les demandes del moviment educatiu, com la derogació de la llei de símbols, la suspensió del TIL, l'increment de professorat, inspectors i recursos en educació, i la reducció del temps de substitució dels docents, així com el posicionament del govern en contra de la implantació de la LOMQE.

8. CONCLUSIONS

Durant la legislatura 2011-2015 el Partit Popular va liderar un ambiciós procés de reforma en el sistema educatiu de les Illes Balears que combinà l'aplicació de severes retallades amb la reforma del model lingüístic. Aquestes reformes van crear les condicions de possibilitat per a l'emergència i

cristal·lització d'un ampli moviment social, i varen instaurar un model de relacions entre el govern i els actors socials (sindicats, moviments socials, etc.) marcadament confrontatiu (vegeu Verger; Fontdevila i Zancajo, 2016).

A les Illes Balears, les polítiques d'austeritat sobre els serveis públics havien generat protestes socials sectorials que, si bé servien per expressar el malestar social, van tenir una escassa capacitat de mobilització i incidència en l'àmbit polític. En el cas de l'educació, el malestar provocat per les retallades va originar la creació d'una plataforma de la comunitat educativa, la Plataforma Crida. Aquesta plataforma va permetre traslladar el debat polític als centres —implicant famílies, alumnes, directius i docents— i socialitzar formes alternatives de participació i presa de decisions (mitjançant per exemple l'organització assembleària). A més, també va tenir un paper important en l'adopció de repertoris d'acció col·lectiva innovadors i en la producció de símbols que van afavorir la mobilització. D'altra banda, els sindicats van començar a convocar assemblees de treballadors unitàries per fer front a les polítiques d'austeritat. Tots dos espais de protesta van ser decisius per a la creació del que seria l'Assemblea de Docents.

Un cop constituïda, l'Assemblea de Docents va tenir la capacitat de crear uns marcs discursius ressonants i d'alinear els seus propis marcs de significat amb els de la població a la qual pretenia mobilitzar. L'establiment de ponts entre diferents marcs d'interpretació va aconseguir unir les lluites contra el TIL, la LOMQE i la defensa dels serveis públics i del català en una mobilització social unitària i sense precedents en el context contemporani de les Illes Balears.

L'educació és un tema prominent per a la població. Es tracta d'un tema amb el qual d'una manera o altra tots els sectors socials es poden sentir interpel·lats. En el context del conflicte, tant els mestres com els seus discursos dotaven l'Assemblea de Docents d'una imatge pública sòlida que donava «fidelitat narrativa» al seu relat (Benford i Snow, 2000). D'altra banda, els membres de l'assemblea van treballar minuciosament l'aspecte comunicatiu —abans, durant i després de la vaga indefinida— ja que eren conscients que la seva existència com a moviment social depenia de la seva presència en els mitjans de comunicació de masses. Al seu torn, entenien que aquesta presència era vital per mantenir el conflicte viu i mobilitzar la societat civil.

El conflicte social va tenir el seu punt àlgid amb la convocatòria de la vaga indefinida que fou seguida per una mobilització social massiva. El moviment social va tenir la capacitat d'introduir les seves demandes en el centre del debat polític i en l'agenda de tots els partits de l'oposició, així com de generar nous subjectes polítics i interlocutors en el camp educatiu. També va contribuir al desgast del govern del Partit Popular balear, que va perdre les últimes eleccions autonòmiques; a posteriori, les seves demandes foren tingudes en compte pel nou govern (derogació de la llei de convivència i la llei de símbols, suspensió del projecte de trilingüisme, fi de les retallades i augment de recursos i dotació de personal docent).

L'èxit de la mobilització s'explica per la confluència d'un ampli conjunt de factors. El moviment social va saber combinar repertoris d'acció col·lectiva tradicionals amb altres repertoris més disruptius i innovadors. Malgrat els riscos que comportava, l'aposta per la vaga indefinida, no únicament com a acte de protesta, sinó també com a catalitzador de la mobilització social, va resultar clau.

La capacitat de producció simbòlica, una imatge pública sòlida i la credibilitat dels seus discursos va permetre que les reivindicacions del col·lectiu docent tinguessin un ampli suport social. El fet que el govern optés per aplicar les reformes per la força, sense consens ni negociació amb els sindicats i l'Assemblea de Docents, va contribuir a legitimar socialment la protesta i, fins i tot, a mobilitzar grups socials tradicionalment més apàtics. La desobediència per part del govern a les sentències judicials en contra de la reforma van generar malestar social i legitimar encara més la mobilització. Respecte a això últim, les accions en el camp judicial impulsades pels sindicats contra el decret TIL i les lleis de símbols i de convivència van ser fonamentals per entendre l'impacte substantiu de la protesta.

Per acabar, voldríem posar en relleu que el moviment social analitzat en aquest capítol no només tenia objectius de caràcter educatiu, sinó que pretenia també qüestionar maneres de fer polítiques i reformes de caire autoritari i sense consultar les parts afectades. A la vegada, va plantejar —des del propi exemple— la necessitat d'adoptar models de presa de decisions més democràtics i deliberatius en l'àmbit governamental i més enllà.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Benford, R. D. i D. A. Snow (2000). Framing processes and social movements. *Annual Review of Sociology*, 26, 611-39.

Bibiloni, G. (2015). La política lingüística del Gobierno Bauzá. *Viento Sur*, p. 1-7. <<https://www.vientosur.info/spip.php?article9755>> [Consulta 7 de setembre de 2016].

Guerrero, M. (2015). *Els tentacles de les tenebres: un govern contra l'escola*. Palma: Lleonard Muntaner.

Melià, J. (2014). La movilización social por la lengua y la educación en las balears. *Revista de la Asociación de Sociología de la Educación*, 7 (3), 644-657.

Parcerisa, L. (2014). La PAH: Un moviment social contrahegemoníic? *OXÍMORA Revista Internacional de Ética y Política*, (4), 23-40.

Verger, A., Fontdevila, C. i Zancajo, A. (2016). *The Privatization of Education: A Political Economy of Global Education Reform*. New York: Teachers College Press.

Webgrafia

Ara Balears (26/07/2013). El Govern prohibirà els llaços amb les quatre barres però no amb la bandera espanyola. <http://www.arabalears.cat/balears/llacos-quatre-barres-prohibits-multes_0_962903906.html> [Consulta 7 de setembre de 2016].

Diario de Mallorca (04/09/2013) STEI y CCOO convocan huelga en educación sin apoyo de UGT y ANPE. <<http://www.diariodemallorca.es/mallorca/2013/09/03/stei-ccoo-registrarn-convocatoria-huelga/872124.html>> [Consulta 7 de setembre de 2016].

El Mundo (25/05/2015) Debate del PP en las Islas. <<http://www.elmundo.es/balears/2015/05/24/5561c3c622601d410c8b457b.html>> [Consulta 7 de setembre de 2016].

Es Diari (05/09/2013) Enregistrada la convocatoria de vaga indefinida. <<http://www.esdiari.com/enregistrada-la-convocatoria-de-vaga-indefinida/>> [Consulta 7 de setembre de 2016].

Plataforma Prou (20/02/2014) Carrossa verda de l'Embut a la rua de Palma. <<http://plataformaprou.blogspot.com.es/2014/02/carrossa-verda-de-lembut-la-rua-de-palma.html>> [Consulta 7 de setembre de 2016].

Stei-i (13/12/2012) I3-D. Abraça i enllaça el teu centre. 80% de seguiment. Petició de mesa sectorial amb el Conseller. <<http://www.stei.cat/publica/index.php/general/3630-I3d-abraa-i-enllaa-el-teu-centre-80-de-seguiment-petici-de-mesa-sectorial-amb-el-conseller.html>> [Consulta 7 de setembre de 2016].

Ste-i (09/03/2013) Enllaçats per la llengua 9 de març. <<http://stei.cat/transversals/index.php/normalitzacio-linguistica/3733-enllaats-per-la-llengua-9-de-mar>> [Consulta 7 de setembre de 2016].

La Vanguardia (26/09/2014) Cesa la consellera de Educación balear, Joana María Camps. <<http://www.lavanguardia.com/politica/20140926/54415438881/cesa-consellera-educacion-balear-joana-maria-camps.html>> [Consulta 7 de setembre de 2016].

Última Hora (05/09/2013) La huelga indefinida de profesores comenzará el 16 de septiembre. <<http://ultimahora.es/noticias/local/2013/09/05/107660/stei-aplaza-huelga-dia-16.html>> [Consulta 7 de setembre de 2016].